

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n kumoamisesta

Johdanto

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoanne luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n kumoamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitos laskuttaisi kunnan rahoitusosuuden perustoimeentulotuen kustannuksista kunnalta. Laskutus tapahtuisi kuukausittain, eikä rahoitusosuutta enää vähennettäisi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.

Laskutusmenettelyyn siirryttäisiin vuoden 2029 alusta lukien.

Tausta

Esitys liittyy hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan hallitus uudistaa perustoimeentulotuen kuntarahoituksen toteuttamista siten, että perustoimeentulotuen kustannukset on lähetettävä Kansaneläkelaitokselta kunnille läpinäkyvässä muodossa kuukausittaisena tiedonantona.

Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti, että vuoden 2029 alusta siirrytään järjestelmään, jossa Kela laskuttaa kunnilta perustoimeentulotuen kuntaosuudet reaaliaikaisesti (2 kuukauden viive), nykyisen kahden vuoden viiveen sijaan.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on tehdä perustoimeentulotuen kustannuksista kunnille läpinäkyvämpiä sekä yksinkertaistaa kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää.

Vastausohjeet vastaanottajille

Kuka tahansa voi antaa lausunnon.

Lausunnot pyydetään ensisijaisesti antamaan vastaamalla lausuntopyyntöön lausuntopalvelun kautta. Ohjeet palveluun rekisteröitymiseksi ja palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelun sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet (käyttäjätuki: lausuntopalvelu.om(at)gov.fi). Ministeriöiden tulee lisäksi tallentaa lausuntopalvelussa antamansa lausunto VAHVA-asianhallintajärjestelmään asialle VN/13995/2026.

Jos lausuntoa ei ole mahdollista antaa lausuntopalvelussa, lausunto voidaan vaihtoehtoisesti toimittaa ministeriön kirjaamoon sähköpostilla osoitteeseen: kirjaamo.vm@gov.fi tai postitse osoitteeseen:

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 Valtioneuvosto

Kirjaamoon toimitetussa lausunnossa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/13995/2026. Lisäksi kirjaamoon toimitettu lausunto pyydetään lähettämään esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona Word- tai PDF-muodossa, jotta lausuntoasiakirja ei sisällä tarpeettomia henkilötietoja, kuten yksityishenkilön sähköpostiosoitetta.

Kaikki annetut lausunnot ovat lähtökohtaisesti julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Lausunnot julkaistaan hankkeen julkisilla hankesivuilla (vm.fi/hankkeet tunnuksella VM047:00/2026). Yksityishenkilön lausunto julkaistaan kuitenkin hankesivuilla tietosuojasyistä ainoastaan, jos henkilö tätä kirjallisesti pyytää esimerkiksi lausuntonsa yhteydessä tai sen saateviestissä.

Lisäksi kaikki lausuntopalvelussa annetut lausunnot, mukaan lukien yksityishenkilöiden lausunnot, ovat automaattisesti kaikkien nähtävissä lausuntopalvelussa. Ministeriö ei julkaise kirjaamoon toimitettuja lausuntoja lausuntopalvelussa. Lausunnossa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja. Vaikka yksityishenkilön kirjaamoon toimittamaa lausuntoa ei julkaistaisi verkossa, lausunto on ministeriöltä kaikkien saatavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Aikataulu

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön **viimeistään 14.8.2026**.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antavat 3.6.-26.6.2026 ja 3.8.2026 lukien:

Finanssineuvos, yksikönpäällikkö Kati Jussila, kati.jussila(at)gov.fi, puh. 0295 530 378

Lainsäädäntöneuvos Kirsi Hyttinen, kirsi.hyttinen(at)gov.fi, puh. 0295 530 539

Neuvotteleva virkamies Unna Heimberg, unna.heimberg(at)gov.fi, puh. 0295 530 100

Neuvotteleva virkamies Lauri Piirainen, lauri.piiirainen(at)gov.fi, puh. 0295 530 521

Linkit

<https://vm.fi/hanke?tunnus=VM047:00/2026>

Liitteet:

[HE-luonnos laeiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 § kumoamisesta.pdf](#)

[Huvudsakliga innehåll och pragrafer.pdf](#) - Utkastet till regeringens proposition fogas i sin helhet till utlåtandetjänsten under vecka 24

Jakelu:

Akaan kaupunki
Alajärven kaupunki
Alavieskan kunta
Alavuden kaupunki
Asikkalan kunta
Askolan kunta
Auran kunta
Enonkosken kunta
Enontekiön kunta
Espoon kaupunki - Esbo stad
Eurajoen kunta
Euran kunta
Evijärven kunta
Forssan kaupunki
Haapajärven kaupunki
Haapaveden kaupunki
Hailuodon kunta
Halsuan kunta
Haminan kaupunki
Hangon kaupunki - Hangö stad

Hankasalmen kunta
Harjavallan kaupunki
Hartolan kunta
Hattulan kunta
Hausjärven kunta
Heinolan kaupunki
Heinäveden kunta
Helsingin kaupunki - Helsingfors stad
Hirvensalmen kunta
Hollolan kunta
Huittisten kaupunki
Hummilan kunta
Hyrnsalmen kunta
Hyvinkään kaupunki
Hämeenkyrön kunta
Hämeenlinnan kaupunki
lin kunta
Iisalmen kaupunki
Iitin kunta
Ikaalisten kaupunki
Ilmajoen kunta
Ilomantsin kunta
Imatran kaupunki
Inarin kunta
Inkoon kunta
Isojoen kunta
Isokyrön kunta
Janakkalan kunta
Joensuun kaupunki
Jokioisten kunta
Joroisten kunta
Joutsan kunta
Juukan kunta
Juupajoen kunta
Juvan kunta
Jyväskylän kaupunki
Jämijärven kunta
Jämsän kaupunki
Järvenpään kaupunki
Kaarinan kaupunki
Kaavin kunta
Kajaanin kaupunki
Kalajoen kaupunki
Kangasalan kunta
Kangasniemen kunta
Kankaanpään kaupunki
Kannonkosken kunta
Kannuksen kaupunki
Karijoen kunta
Karkkilan kaupunki
Karstulan kunta

Karvian kunta
Kaskisten kaupunki - Kaskis stad
Kauhajoen kaupunki
Kauhavan kaupunki
Kauniaisten kaupunki - Grankulla stad
Kaustisen kunta
Keiteleen kunta
Kela
Kemijärven kaupunki
Kemin kaupunki
Keminmaan kunta
Kempeleen kunta
Keravan kaupunki
Keuruun kaupunki
Kihniön kunta
Kimitoö kommun - Kemiönsaaren kunta
Kinnulan kunta
Kirkkonummen kunta - Kyrkslätt kommun
Kiteen kaupunki
Kittilän kunta
Kiuruveden kaupunki
Kivijärven kunta
Kokemäen kaupunki
Kokkolan kaupunki - Karleby stad
Kolarin kunta
Konneveden kunta
Kontiolahden kunta
Korsholm kommun - Mustasaaren kunta
Korsnäs kommun
Kotkan kaupunki
Kouvolan kaupunki
Kristinestad - Kristiinankaupunki
Kronoby kommun - Kruunupyyn kunta
Kuhmoisten kunta
Kuhmon kaupunki
Kuopion kaupunki
Kuortaneen kunta
Kurikan kaupunki
Kustavin kunta
Kuusamon kaupunki
Kyyjärven kunta
Kärkölän kunta
Kärsämäen kunta
Lahden kaupunki
Laihian kunta
Laitilan kaupunki
Lapinjärven kunta - Lappträsk kommun
Lapinlahden kunta
Lappajärven kunta
Lappeenrannan kaupunki
Lapuan kaupunki

Larsmo kommun - Luodon kunta
Laukaan kunta
Lemin kunta
Lempäälän kunta
Leppävirran kunta
Lestijärven kunta
Liedon kunta
Lieksan kaupunki
Limingan kunta
Liperin kunta
Lohjan kaupunki - Lojo stad
Loimaan kaupunki
Lopen kunta
Loviisan kaupunki - Lovisa stad
Luhangan kunta
Lumijoen kunta
Luumäen kunta
Malax kommun - Maalahden kunta
Marttilan kunta
Maskun kunta
Merijärven kunta
Merikarvian kunta
Miehikkälän kunta
Mikkelin kaupunki
Muhoksen kunta
Multian kunta
Muonion kunta
Muuramen kunta
Mynämäen kunta
Myrskylän kunta - Mörskom kommun
Mäntsälän kunta
Mänttä-Vilppulan kaupunki
Mäntyharjun kunta
Naantalin kaupunki
Nakkilan kunta
Nivalan kaupunki
Nokian kaupunki
Nousiaisten kunta
Nurmeksen kaupunki
Nurmijärven kunta
Nykarleby stad - Uusikaarlepyyn kaupunki
Närpes stad - Närpiön kaupunki
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Orimattilan kaupunki
Oripään kunta
Oriveden kaupunki
Oulaisten kaupunki
Oulun kaupunki
Outokummun kaupunki
Padajoen kunta
Paimion kaupunki

Paltamon kunta
Pargas stad - Paraisten kaupunki
Parikkalan kunta
Parkanon kaupunki
Pedersöre kommun - Pedersören kunta
Pelkosenniemen kunta
Pellon kunta
Perhon kunta
Petäjäveden kunta
Pieksämäen kaupunki
Pielaveden kunta
Pietarsaaren kaupunki
Pihtiputaan kunta
Pirkkalan kunta
Polvijärven kunta
Pomarkun kunta
Porin kaupunki
Pornaisten kunta
Porvoo kaupunki - Borgå stad
Posion kunta
Pudasjärven kaupunki
Pukkilan kunta
Punkalaitumen kunta
Puolangan kunta
Puumalan kunta
Pyhtään kunta
Pyhäjoen kunta
Pyhäjärven kaupunki
Pyhännän kunta
Pyhärannan kunta
Pälkäneen kunta
Pöytyän kunta
Raahen kaupunki
Raisio kaupunki
Rantasalmen kunta
Ranuan kunta
Raseborg stad - Raaseporin kaupunki
Rauman kaupunki
Rautalammin kunta
Rautavaaran kunta
Rautjärven kunta
Reisjärven kunta
Riihimäen kaupunki
Ristijärven kunta
Rovaniemen kaupunki
Ruokolahden kunta
Ruoveden kunta
Ruskon kunta
Rääkkylän kunta
Saarijärven kaupunki
Sallan kunta

Salon kaupunki
Sastamalan kaupunki
Sauvon kunta
Savitaipaleen kunta
Savonlinnan kaupunki
Savukosken kunta
Seinäjoen kaupunki
Sievin kunta
Siikaisten kunta
Siikajoen kunta
Siikalatvan kunta
Siilinjärven kunta
Simon kunta
Sipoon kunta - Sibbo kommun
Siuntion kunta - Sjundeå kommun
Sodankylän kunta
Soinin kunta
Someron kaupunki
Sonkajärven kunta
Sosiaali- ja terveysministeriö
Sotkamon kunta
Sulkavan kunta
Suomen Kuntaliitto ry
Suomussalmen kunta
Suonenjoen kaupunki
Sysmän kunta
Säkylän kunta
Taipalsaaren kunta
Taivalkosken kunta
Taivassalon kunta
Tammelan kunta
Tampereen kaupunki
Tervolan kunta
Tervon kunta
Teuvan kunta
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tl. Kosken kunta
Tohmajärven kunta
Toholammin kunta
Toivakan kunta
Tornion kaupunki
Turun kaupunki - Åbo stad
Tuusniemen kunta
Tuusulan kunta
Tyrvävän kunta
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulvilan kaupunki
Urjalan kunta
Utajärven kunta
Utsjoen kunta
Uuraisten kunta

Uusikaupunki
Vaalan kunta
Vaasan kaupunki - Vasa stad
Valkeakosken kaupunki
Vantaan kaupunki - Vanda stad
Varkauden kaupunki
Vehmaan kunta
Vesannon kunta
Vesilahden kunta
Vetelin kunta
Vieremän kunta
Vihdin kunta
Viitasaaren kaupunki
Vimpelin kunta
Virolahden kunta
Virtain kaupunki
Vörå kommun - Vöyrin kunta
Ylitornion kunta
Ylivieskan kaupunki
Ylöjärven kaupunki
Ypäjän kunta
Ähtärin kaupunki
Äänekosken kaupunki

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Virsunen Jussi
Valtiovarainministeriö

Hyttinen Kirsi
Valtiovarainministeriö

LUONNOS 2.6.2026

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 § kumottaisiin.

Kansaneläkelaitos laskuttaisi kunnan rahoitusosuuden perustoimeentulotuen kustannuksista kunnalta. Laskutus tapahtuisi kuukausittain, eikä rahoitusosuutta enää vähennettäisi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.

Esitys liittyy hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan hallitus uudistaa perustoimeentulotuen kuntarahoituksen toteuttamista siten, että perustoimeentulotuen kustannukset on lähetettävä Kansaneläkelaitokselta kunnille läpinäkyvässä muodossa kuukausittaisena tiedonantona. Esityksen tavoitteena on tehdä perustoimeentulotuen kustannuksista kunnille läpinäkyvämpiä sekä yksinkertaistaa kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2029. Toimeentulotukilain 27 b § tulisi kuitenkin voimaan 1.12.2028.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Tavoitteet	7
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	7
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	7
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	8
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	8
4.2.1.1 Vaikutukset valtion talouteen.....	8
4.2.1.2 Vaikutukset kuntatalouteen	9
4.2.2 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	12
4.2.2.1 Vaikutukset yksityisyyden suojaan	12
4.2.2.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten asemaan	12
4.2.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	13
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	14
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	14
6 Lausuntopalaute.....	14
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	14
7.1 Laki toimeentulotuesta	14
7.2 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.....	16
8 Voimaantulo	16
9 Toimeenpano ja seuranta	16
10 Suhde muihin esityksiin.....	17
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	17
10.2 Suhde talousarvioesitykseen	17
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	17
LAKIEHDOTUKSET	20
Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta	20
Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n kumoamisesta	21
VALITSE KOHDE.....	23
RINNAKKAISTEKSTI.....	23
Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta	23

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman luvun 4.3 Työhön kannustava sosiaaliturva mukaan hallitus uudistaa perustoimeentulotuen kuntarahoituksen toteuttamista siten, että perustoimeentulotuen kustannukset on lähetettävä Kansaneläkelaitokselta kunnille läpinäkyvässä muodossa kuukausittaisena tiedonantona.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusuudistusta varten asetetut selvityshenkilöt Arto Sulonen ja Eero Laesterä ehdottivat, että kunnan rahoitusosuutta perustoimeentulosta ei enää vähennettäisi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, vaan kunnan rahoitusosuuden perintää reaaliaikaistettaisiin siirtymällä laskutusmenettelyyn.¹ Selvityshenkilöiden ehdotus oli tarkoitus toteuttaa kunnan peruspalvelujen valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen päätti marraskuussa 2025, ettei valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta toteuteta kuluvalle hallituskaudella, koska hallituspuolueet eivät päässet uudistuksesta poliittisesti yksimielisyyteen.

Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti, että vuoden 2029 alusta siirrytään järjestelmään, jossa Kela laskuttaa kunnilta perustoimeentulotuen kuntaosuudet reaaliaikaisesti (2 kuukauden viive), nykyisen kahden vuoden viiveen sijaan.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Asiaa on käsitelty valmistelun aikana myös Suomen Kuntaliiton kanssa.

Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 3.6.-14.8.2026. Lausuntopyyntö lähetettiin sosiaali- ja terveysministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle, opetus- ja kulttuuriministeriölle, tietosuojavaltuutetulle, manner-Suomen kunnille, Suomen kuntaliitolle ja Kansaneläkelaitokselle.

Esitys on käsitelty Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa x.x.2026.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa vm.fi/hankkeet tunnuksella VM047:00/2026.

2 Nykytila ja sen arviointi

Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuesta ja sen perintä

Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997, jäljempänä *toimeentulotukilaki*) 27 f §:n mukaan kunta rahoittaa perustoimeentulotuen kustannuksista 50 prosenttia. Vuoden 2027 alusta

¹ Laesterä Eero – Sulonen Arto: Valtionosuusuudistus 2027 – taustoitusta (https://vm.fi/documents/10623/203164374/Selvityshenkil%C3%B6iden%20raportti_16122024_tiedoteliite.pdf/e621fdff-ba9c-db11-53f5-3a7f0136d9fe/Selvityshenkil%C3%B6iden%20raportti_16122024_tiedoteliite.pdf)

voimaan tulevan lakimuutoksen myötä kunnan rahoitusosuus on kuitenkin 100 prosenttia, jos hakija on 18–24-vuotias ja perheessä on vain 18–24-vuotiaita henkilöitä.

Toimeentulotukilain mukaan Kansaneläkelaitoksen on kohdennettava perustoimeentulotukea maksaessaan kustannukset siihen kuntaan, jonka alueella hakija tai perhe vakinaisesti oleskelee. Kunnan rahoitusosuus otetaan huomioon tekemällä sitä vastaava vähennys kunnalle maksettavasta peruspalvelujen valtionosuudesta.

Käytännössä Kansaneläkelaitos kohdistaa kunnan rahoitusosuuden pääsääntöisesti perustoimeentulotuen hakijan tai perheen kotikunnalle. Jos tuen hakija tai perhe tosiasiallisesti kuitenkin oleskelee muutoin kuin tilapäisesti muualla kuin kotikunnassaan, kohdistetaan kustannukset kotikunnan sijasta oleskelukuntaan. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun tuen hakija tai perhe työn, opiskelun tai pitkäaikaisen laitoshoidon vuoksi oleskelee muualla kuin kotipaikkakunnallaan.²

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021, jäljempänä *valtionosuuslaki*) 29 §:n mukaan kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen menoista toteutetaan vähentämällä kunnan valtionosuutta määrällä, joka vastaa kunnan osuutta kuntaan kohdistuvasta vuositasolla maksetusta perustoimeentulotuesta.

Perustoimeentulotuen valtionosuuden vähentämiseksi Kansaneläkelaitos toimittaa vuosittain huhtikuun loppuun mennessä valtiovarainministeriölle tiedon edellisen vuoden aikana kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta. Käytännössä perustoimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset vähennetään kunnan valtionosuudesta kahden vuoden viiveellä eli vuoden 2026 valtionosuudesta vähennetään rahoitusosuus, joka perustuu vuonna 2024 maksettuihin perustoimeentulotukien. Vuoden 2026 keväällä Kansaneläkelaitos on toimittanut valtiovarainministeriölle tiedot vuoden 2025 aikana kuntiin kohdistuneista perustoimeentulotukimennoista. Nämä vuoteen 2025 kohdistuvat perustoimeentulotukimenot vähennetään vuoden 2027 valtionosuudesta.

Vuoden 2026 peruspalvelujen valtionosuudesta vähennettävä kuntien rahoitusosuuden määrä on 361 miljoonaa euroa koko maan tasolla. Tätä edeltävinä vuosina kuntien rahoitusosuus on ollut noin 300–400 miljoonaa euroa/vuosi. Vuoden 2027 valtionosuudesta tehtävä vähennys tulee olemaan noin 482 miljoonaa euroa koko maan tasolla. Kuntien rahoitusosuuden kasvuun edellisiin vuosiin verrattuna vaikuttavat sekä muutokset perustoimeentulotuen rahoituksessa että muihin sosiaalietuuksiin tehdyistä muutoksista ja yleisestä suhdannetilanteesta johtuva perustoimeentulotukimenojen kasvu. Kansaneläkelaitoksen tilastotietojen mukaan perustoimeentulotukea maksettiin vuonna 2025 noin 21 prosenttia enemmän kuin vuonna 2024. Lisäksi kuntien rahoitusosuutta kasvattaa huhtikuun 2025 alusta voimaan tullut kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) muutos, jolla kumottiin säännös kansainvälistä suojelua saaville ja heihin rinnastettaville henkilöille maksetun perustoimeentulotuen korvaamisesta valtion varoista. Valtion erilliskorvauksen poistuessa rahoitusvastuu edellä mainituille henkilöille, kuten pakolaisille ja tilapäistä suojelua saaville, maksetusta perustoimeentulotuesta jakautuu kuntien ja valtion kesken vastaavasti kuin muiden perustoimeentulotuen saajien osalta.

Tarkasteltaessa kuntien rahoitusosuuden määrää kuntakokoryhmittäin vuosien 2022–2025 perustoimeentulotukimenojen perusteella voidaan havaita, että asukaskohtaisen rahoitusosuuden määrä on pienin alle 2 000 asukkaan kuntakokoryhmässä ja suurin yli 100 000 asukkaan

² Kansaneläkelaitoksen etuusohje toimeentulotuesta 14.4.2026 luku 1.1.8 ([Voimassa olevat etuusohjeet | Tietoa Kelasta | Kela](#))

kuntakokoryhmässä (taulukko 1). Kuntakokoryhmien sisällä on kuitenkin merkittävää hajontaa ja kuntakohtaiset rahoitusosuudet voivat poiketa merkittävästi kuntakokoryhmittäisesti tarkastellusta rahoitusosuudesta. Esimerkiksi kuuden suurimman kaupungin asukaskohtaisen rahoitusosuuden määrä vuoden 2025 menoista on pienimmillään 69,82 euroa/asukas ja suurimmillaan 127,53 euroa/asukas (taulukko 2). Vuoden 2025 perustoimeentulotukimenoista suurin asukaskohtainen rahoitusosuus on Keravan kaupungilla (155,62 euroa/asukas) ja pienin Pelkosenniemen kunnalla (4,69 euroa/asukas)

Taulukko 1. Vuosien 2022–2025 perustoimeentulotukimenoihin perustuva kuntien rahoitusosuus kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna, euroa ja euroa/asukas.

	2022	2022	2023	2023	2024	2024	2025	2025
	euroa	e/as	euroa	e/as	euroa	e/as	euroa	e/as
Yli 100 000 as.	-190 555 187	-81	-201 052 069	-85	-216 307 811	-92	-281 560 095	-119
40 001-100 000 as.	-59 804 512	-56	-60 734 542	-57	-61 766 296	-58	-87 397 868	-82
20 001-40 000 as.	-33 151 610	-46	-33 741 764	-46	-34 754 294	-48	-46 498 026	-64
10 001-20 000 as.	-23 555 794	-37	-23 442 045	-37	-23 798 700	-38	-34 584 736	-55
5 001-10 000 as.	-14 673 824	-30	-14 841 497	-30	-14 957 806	-30	-19 761 150	-40
2 000-5 000 as.	-8 007 606	-28	-8 246 453	-29	-8 206 739	-29	-10 425 200	-36
Alle 2 000 as.	-1 330 774	-25	-1 269 979	-24	-1 236 173	-24	-1 543 881	-29
Koko maa	-331 079 307	-59	-343 328 348	-61	-361 027 818	-64	-481 770 957	-86

Taulukko 2. C6-kaupunkien rahoitusosuus vuosien 2022–2025 perustoimeentulotukimenojen perusteella, euroa ja euroa/asukas.

	2022		2023		2024		2025	
Kunta	Vähennys, euroa	e/as	Vähennys, euroa	e/as	Vähennys, euroa	e/as	Vähennys, euroa	e/as
Helsinki	-59 669 496	-85,93	-62 826 124	-90,48	-68 230 411	-98,26	-88 557 911	-127,53
Espoo	-21 772 122	-66,84	-23 734 907	-72,87	-26 184 153	-80,39	-35 487 621	-108,95
Tampere	-23 073 491	-87,62	-24 183 368	-91,83	-26 442 752	-100,41	-33 375 045	-126,74
Vantaa	-26 230 717	-103,70	-27 825 503	-110,00	-30 133 568	-119,13	-39 304 888	-155,38
Oulu	-11 371 141	-52,29	-11 771 176	-54,13	-12 107 882	-55,68	-15 183 568	-69,82
Turku	-14 246 654	-67,96	-15 397 360	-73,45	-17 036 645	-81,27	-22 150 144	-105,66

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tehtävään vähennykseen siirryttiin vuonna 2017, kun perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen siirrettiin kunnilta Kansaneläkelaitokselle. Ennen edellä mainittua uudistusta kunnalle maksettiin valtionosuutta 50 prosenttia perustoimeentulotukikustannuksista. Uudistuksen yhteydessä kunnan rahoitusvastuun määrä säilytettiin entisellään, ja rahoitusosuuden perintä päätettiin toteuttaa vähentämällä kunnan rahoitusosuus

kokonaisuudessaan peruspalvelujen valtionosuudesta. Tätä perusteltiin sillä, että menettelyllä vältyttiin kuntien ja valtion väliseltä erilliseltä maksuliikenteeltä.³

Perustoimeentulotuen rahoitusjärjestelmän toimivuutta ja kannustavuutta kuntien näkökulmasta selvitettiin vuonna 2021 valtioneuvoston tutkimus- ja selvityshankkeessa ”Kuntien toimintamallit ja rahoitusvastuu toimeentulotukitarpeen ehkäisyssä ja vähentämisessä”.⁴ Selvityksen mukaan kuntien edustajat kokivat, että kuntien vaikutusmahdollisuudet toimeentulotuen tarpeeseen ja menoihin ovat vähäiset. Kuntien mukaan työllisyyspalvelut ovat kunnalle tärkein yksittäinen keino näihin asioihin vaikuttamiseksi. Selvityksen mukaan toimeentulotukimenoihin kiinnitetään kunnissa vain vähäisesti huomiota, mikä johtuu siitä, että reaaliaikaista tietoa toimeentulotukimenoihin ei ole helposti saatavissa kunnissa eivätkä toimeentulotuen kustannukset näy kunnille erillisenä menoeränä, vaan menot hukkuvat osaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuuden suurta kokonaisuutta. Perustoimeentulotuen rahoittaminen peruspalvelujen valtionosuusvähennyksen kautta on siirtänyt perustoimeentulotukimenot kauaksi kunnan budjettiprosessista. Kunnan näkökulmasta perustoimeentulotukimenot eivät konkretisoidu, mikä hankaloittaa myös niihin kohdistuvien tavoitteiden asettamista.

Edellä tarkoitetun selvityksen jälkeen on tullut voimaan TE-uudistus, jonka myötä julkisten työvoimapaikallisten järjestämisvastuu siirrettiin valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta lukien. Edellä tarkoitettu uudistus vahvensi kuntien mahdollisuuksia edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä työvoimapaikallisten ja vahvensi siten kuntien keinoja välillisesti vaikuttaa myös toimeentulotukimenoihin. Kunnilla ei kuitenkaan edelleenkään ole ajantasaista tietoa kuntaan kohdistuvan perustoimeentulotuen rahoitusosuuden määrästä ja kehityksestä eikä tietoa perustoimeentulotuen saajista.

Valtionosuusuudistuksen selvityshenkilöt ehdottivat, että kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää uudistettaessa siirryttäisiin järjestelmään, jossa Kansaneläkelaitos laskuttaa kunnilta perustoimeentulotuen rahoitusosuudet reaaliaikaisesti. Tämä lisäisi sekä rahoitusosuuden läpinäkyvyyttä kuntataloudessa, että kuntien kannusteita vähentää perustoimeentulotuen tarvetta kunnassa.

Perustoimeentulotuen rahoitukseen liittynyt siirtymäkausi

Siirryttäessä perustoimeentulotuen rahoituksessa kunnalle maksettavasta valtionosuudesta kunnan rahoitusosuuden perintään peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta valtionosuuden vähennys vuosina 2017 ja 2018 perustettiin vuoden 2016 toteuma- ja arviotietoihin (alkuvuoden toteuma ja loppuvuoden arvio) perustoimeentulotuen kustannuksista. Vähennyksen määrä tarkistettiin vuosien 2019 ja 2020 valtionosuuspäätösten yhteydessä vastaamaan kunnan rahoitusosuutta vuosien 2017 ja 2018 toteutuneista perustoimeentulokustannuksista.⁵ Vastaavasti, jos valtionosuuden kautta tapahtuvasta rahoitusosuuden perinnästä luovuttaisiin, tulisi muutoksen voimaantuloa edeltävän kahden vuoden rahoitusosuus tarkistaa vastaamaan toteutuneisiin kustannuksiin perustuvaa kunnan rahoitusosuutta kyseisiltä vuosilta.

Perustoimeentulotuen kattamiseksi Kansaneläkelaitokselle suoritettavat ennakot

Toimeentulotukilain 27 b §:n mukaan valtio suorittaa Kansaneläkelaitokselle perustoimeentulotukea varten kuukausittain ennakkoa Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d

³ Ks. HE 358/2014 vp

⁴ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/ea635788-dfda-42c9-a553-b52b4f74b338>

⁵ Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 816/2015

§:ssä tarkoitettuun sosiaaliturvan yleisrahastoon Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi. Perustoimeentulotuen maksamista varten tarvittava ennakko suoritetaan siten, että Kansaneläkelaitokselle maksetaan vuotuisen ennakon määrästä tammikuun ennakon yhteydessä vähintään yksi kuudesosa ja sen jälkeen kuukausittain jäljellä oleva määrä tasasuuruksina erinä. Rahoituksen ja riittävän maksuvalmiuden turvaamiseksi tai vuotuisen ennakon olennaisesti muuttuessa ennakko voidaan sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä jaksottaa edellä säädetystä poiketen. Kuluvan vuoden ennakoiden yhteismäärää tulee välittömästi tarkistaa, jos niiden perusteet ovat olennaisesti muuttuneet. Kunkin kuukauden ennakko maksetaan edeltävän kuukauden toiseksi viimeisenä arkipäivänä.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on ajantasaistaa perustoimeentulotukimenojen perintää sekä tuoda perustoimeentulotukimenot osaksi kunnan budjettiprosessia ja näin parantaa kunnan tietoisuutta kuntaan kohdistuvista perustoimeentulotukimenoista. Toimeentulotukimenojen näkyväksi tekemisellä pyritään parantamaan kuntien mahdollisuuksia omilla toimillaan ehkäistä toimeentulotukimenojen kasvua. Lisäksi tavoitteena on yksinkertaistaa kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää poistamalla järjestelmästä vähennys, jolla ei ole suoraa yhteyttä peruspalvelujen valtionosuudella rahoitettaviin valtionosuustehtäviin.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista perittäisiin kunnalta erillislaskutuksella. Kansaneläkelaitos laskuttaisi kunnan rahoitusosuuden kuukausittain, eikä rahoitusosuutta enää vähennettäisi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Laskutusmenettelyyn siirtyminen ei muuttaisi kunnan rahoitusosuuden määräytymistä eikä siten kunnalta perittävän rahoitusosuuden määrää. Kysymyksessä olisi perinnän ajoitukseen ja laskutustapaan liittyvä muutos.

Kansaneläkelaitoksen tulisi lähettää kunnalle lasku kuntaan kohdistuvasta rahoitusosuudesta perustoimeentulotuen maksukuukautta seuraavan kuukauden 15 päivään mennessä. Kansaneläkelaitoksen tulisi liittää laskuun perustoimeentulotuen hakijan nimi ja henkilötunnus sekä tieto siitä, millä perusteella tuen hakijan katsotaan vakinaisesti oleskelevan kunnan alueella eli millä perusteella maksettu perustoimeentulotuki kuuluu kunnan rahoitusvastuulle. Lisäksi laskuun tulisi liittää tieto tuen hakijalle maksetun perustoimeentulotuen määrästä ja siihen kohdistuvasta kunnan rahoitusosuudesta. Kansaneläkelaitoksella olisi lakiin perustuva oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa edellä mainitut tiedot kunnalle salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä.

Kansaneläkelaitos käyttäisi kunnilta laskuttamansa rahoitusosuuden perustoimeentulotuen maksamiseen. Tämä vähentäisi valtion Kansaneläkelaitokselle maksamien ennakoiden määrää, nykyiseen verrattuna, kun osa rahoituksesta tulisi suoraan kunnilta. Valtion tulisi kuitenkin aina turvata, että Kansaneläkelaitoksella on maksuvalmius perustoimeentulotuen maksamiseen kaikissa tilanteissa.

Siirryttäessä rahoitusosuuden perinnässä laskutusmenettelyyn liittyisi muutokseen siirtymäkausi, jolla perinnän ajoituksen muuttuminen tarkistettaisiin kuntien ja valtion välillä kustannusneutraaliksi.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset valtion talouteen

Siirtyminen kunnan perustoimeentulotuen rahoitusosuuden perinnässä valtionosuuteen tehtävästä vähennyksestä laskutusmenettelyyn lisääisi peruspalvelujen valtionosuusmomentin (28.90.30) määrärahaa, mutta vähentäisi määrärahan tarvetta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan perustoimeentulotuen määrärahamomentilla (33.10.57). Tämä johtuisi siitä, että Kansaneläkelaitos käyttäisi kunnilta laskuttamaansa perustoimeentulotuen rahoitusosutta osana perustoimeentulotuen maksamista, mikä vähentäisi valtion Kansaneläkelaitokselle maksamien ennakoiden tarvetta.

Kansaneläkelaitoksen tekemän perustoimeentulotukimenojen ennusteen perusteella valtionosuudet kasvaisivat vuonna 2029 noin 534,5 miljoonalla eurolla, kun vuonna 2028 tehty perustoimeentulotuen valtionosuusvähennys poistuisi. Perustoimeentulotukimomentilla määräraha pienenesi vuonna 2029 noin 528,8 miljoonalla eurolla, kun kuntien rahoitusosuuteen ei enää tarvita valtion rahoitusta.

Koska Kansaneläkelaitokselle alkaa kertyä kuntien maksusuorituksia ensimmäisen kerran helmikuun lopussa 2029, tulee Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius tammi- ja helmikuun 2029 perustoimeentulotuen maksamiseen turvata kokonaisuudessaan valtion maksamilla ennakoilla. Lisäksi perustoimeentulotukimenot vaihtelevat kuukausittain, jolloin kuntien edellisen kuukauden menoihin perustuva rahoitusosuus ei välttämättä riitä kattamaan seuraavan kuukauden menoja. Edellä mainitusta syystä valtio maksaisi Kansaneläkelaitokselle valtion arvioidun rahoitusosuuden lisäksi myös kuntien rahoitusosuuden maksuviiveestä johtuvaa ennakkoa 20 prosenttia kuntien rahoitusosuuden arvioidusta vuosikustannuksesta. Kansaneläkelaitoksen tekemän ennusteen mukaan kuntien rahoitusosuus vuonna 2029 olisi noin 528,8 miljoonaa euroa, josta 20 prosenttia olisi noin 105,8 miljoonaa euroa. Vähennys perustoimeentulotukimomentilla olisi siten pienempi kuin lisäys valtionosuusmomentilla.

Valtion Kansaneläkelaitokselle maksama kuntien maksuviiveestä johtuva ennakko lisääisi valtion menoja ennusteeseen perustuvien arvioiden mukaan noin 105,8 miljoonalla eurolla vuonna 2029. Ennakkoa tarkistettaisiin jatkossa vuosittain niin, että Kansaneläkelaitoksella olisi jatkuvasti käytössään 20 prosentin puskuri kuntien rahoitusosuuden maksamiseen. Jos järjestelmä joskus purettaisiin, palautuisi ennakko Kansaneläkelaitokselta valtiolle.

Jotta perustoimeentulotuen rahoitusosuuden perinnän muutos toteutuisi kunta-valtio -suhteessa kustannusneutraalisti, tulee valtionosuuden kautta tehty perustoimeentulotuen rahoitusosuuden vähennykset kahden vuoden ajalta ennen muutoksen voimaantuloa tarkistaa jälkikäteen vastaamaan näiden vuosien toteutunutta rahoitusosuutta. Mikäli toteuma on suurempi kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tehty vähennys, tulee valtionosuuteen tehdä erotusta vastaava vähennys. Mikäli toteuma on pienempi kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tehty vähennys, tulee valtionosuuteen tehdä erotusta vastaava lisäys. Perintätavan muutoksen ehdotetaan tulevan voimaan vuoden 2029 alusta lukien, joten edellä tarkoitettu siirtymäkauden tasaus koskisi vuosina 2027 ja 2028 valtionosuudesta vähennetyn ja toteutuneen rahoitusosuuden erotusta ja tasaus toteutettaisiin vähentämällä tai lisäämällä vuosien 2029 ja 2030 valtionosuutta.

Laskutusmenettelyyn siirtyminen edellyttäisi muutoksia Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmiin. Näistä muutoksista aiheutuisi Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan kertaluonteisia kustannuksia noin 500 000 euroa. Lisäksi järjestelmän ylläpidosta aiheutuisi vuodesta 2029 lähtien noin 200 000 euron vuosittaiset ylläpitokustannukset.

4.2.1.2 Vaikutukset kuntatalouteen

Laskutusmenettelyyn siirtyminen ei itsessään vaikuttaisi perustoimeentulotuen rahoitusosuuden määrään, joka kunnalta peritään toimeentulotukilain säännösten mukaisesti. Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista laskutettaisiin kunnalta tuen maksukuukautta seuraavana kuukautena. Voimassa olevien säännösten mukaan kunnan rahoitusosuus vähennetään valtionosuudesta kahden vuoden viiveellä eli esimerkiksi vuoden 2026 valtionosuudesta vähennetään kunnan rahoitusosuus vuonna 2024 maksetun toimeentulotuen perusteella.

Kunnan kirjanpidon näkökulmasta muutos kasvattaisi kunnan toimintamenoja, kun rahoitusosuus perittäisiin laskuttamalla. Toisaalta muutos myös kasvattaisi kunnan valtionosuuksien määrää, kun rahoitusosuuden vähennystä ei enää tehtäisi peruspalvelujen valtionosuudesta.

Esityksen tavoitteena on tehdä perustoimeentulotuen kustannuksista kunnille läpinäkyvämpiä ja sitä kautta parantaa kuntien mahdollisuuksia ehkäistä omilla toimillaan menojen kasvua. Jos kunta pystyy pidemmällä aikavälillä ehkäisemään kunnan rahoitusvastuulla olevien henkilöiden riippuvuutta perustoimeentulotuesta, voi muutoksella välillisesti olla positiivista vaikutuksia kunnalle perustoimeentulotuesta syntyviin kustannuksiin. Näitä vaikutuksia kuntien kustannuksiin ei pystytä tarkemmin arvioimaan. Perustoimeentulotuki on viimesijainen toimeentuloa turvaava etuus, jonka myöntämisestä päättää Kansaneläkelaitos. Kunnan vaikutusmahdollisuudet kustannusten ehkäisemisessä ovat siten välillisiä, ja niihin vaikuttavat myös yleinen suhdanne-tilanne sekä muutokset perustoimeentulotuen ja toimeentuloa turvaavien ensisijaisten etuuksien saamisedellytyksissä. Esimerkiksi toimeentulotuen kokonaisuusdistuksen on arvioitu vähentävän perustoimeentulotukimenoja.

Laskutusmenettelyyn siirtyminen ja sitä kautta perustoimeentulotukimenojen perinnän ajoituksen muuttaminen reaaliaikaisemmaksi lisää jossain määrin kuntatalouden suhdanneherkkyyttä nykytilaan verrattuna. Toisaalta kunnilla on muutoksen myötä paremmat edellytykset seurata toimeentulotukien kuukausittaista kehitystä.

Nykyisestä laskutusviiveestä johtuen muutokseen liittyy kahden vuoden siirtymäjärjestely, jotta muutos olisi perinnän ajoituksen muuttumisesta huolimatta kunta-valtio -suhteessa kustannusneutraali. Tämä tarkoittaisi sitä, että vuodelle 2029 myönnettävään kunnan valtionosuuteen tehtäisiin vähennys tai lisäys, joka vastaisi vuonna 2027 valtionosuudesta vähennetyn toimeentulotukimenon ja kyseiseltä vuodelta lopullisesti toteutuneen toimeentulotukimenon erotusta. Vastaavasti vuonna 2030 valtionosuuteen tehtäisiin vähennys tai lisäys, joka vastaisi vuonna 2028 valtionosuudesta vähennetyn ja toteutuneen toimeentulotukimenon erotusta. Siirtymäkauden tasauksen määrää laskettaessa ei kuitenkaan otettaisi huomioon vuoden 2027 alusta voimaan tulevaa rahoitusosuuden muutosta, jonka mukaan kunta vastaa 100 prosenttisesti perustoimeentulotuen kustannuksista, jos tuen hakija on 18–24-vuotias ja perheessä on vain 18–24-vuotiaita henkilöitä. Edellä tarkoitettua rahoitusosuuden muutoksesta aiheutuva kustannusten nousu on tarkoitus kompensoida kunnille erikseen pysyvänä valtionosuuden lisäyksenä.

Käytännössä kunnalle tulisi vuoden 2029 aikana maksettavaksi kyseisen vuoden rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista 11 kuukaudelta eli tammi-marraskuulta. Kirjanpidossa toimeentulotukimenot kirjataan kuitenkin suoriteperusteen mukaan, jolloin menot koko vuodelta 2029 näkyvät kuntien tilinpäätöksissä. Tämän lisäksi vuonna 2029 valtionosuudesta joko

vähennettäisiin vuodelta 2027 vähentämättä jääneet kustannukset tai valtionosuuteen tehtäisiin lisäys, jos vuoden 2027 toteutunut rahoitusosuus on pienempi kuin valtionosuudesta tehty vähennys. Vuoden 2030 valtionosuuteen tehtäisiin lisäys tai vähennys vuoden 2028 toteutuneen rahoitusosuuden ja valtionosuudesta tehdyn vähennyksen erotuksen perusteella. Vuodesta 2031 alkaen jälkikäteen tehtävät tarkistukset poistuvat, joten kunnan maksettavaksi tulee ainoastaan rahoitusosuus 12 kuukaudelta.

Vuoden 2025 perustoimeentulotukimenot olivat noin miljardi euroa, josta kuntien rahoitusosuus on noin 481,8 miljoonaa euroa⁶. Tämä vähennetään voimassa olevan lainsäädännön mukaan peruspalvelujen valtionosuudesta vuonna 2027. Kansaneläkelaitos on sosiaali- ja terveysministeriölle tekemässään laskelmaraportissa ennakoitunut perustoimeentulotuen kustannuksia vuosina 2026–2030. Perustoimeentulotuen kustannusten kokonaismäärän on arvioitu olevan vuonna 2026 noin 1,07 miljardia euroa, vuonna 2027 noin 961 miljoonaa euroa, vuonna 2028 noin 918 miljoonaa euroa, vuonna 2029 noin 885 miljoonaa euroa ja vuonna 2030 noin 870 miljoonaa euroa.

Raportin tietojen perusteella kuntien rahoitusosuus kustannuksista olisi vuonna 2026 noin 534,5 miljoonaa euroa, vuonna 2027 noin 574,3 miljoonaa euroa sisältäen 187,4 miljoonaa euroa nuorille maksettavaa perustoimeentulotukea, vuonna 2028 noin 548,5 miljoonaa euroa sisältäen 179,0 miljoonaa euroa nuorille maksettavaa perustoimeentulotukea, vuonna 2029 noin 528,8 miljoonaa euroa sisältäen 172,5 miljoonaa euroa nuorille maksettavaa perustoimeentulotukea ja vuonna 2030 noin 519,8 miljoonaa euroa sisältäen 169,6 miljoonaa euroa nuorille maksettavaa perustoimeentulotukea.

Taulukko 3. Kansaneläkelaitoksen laskelmaraporttiin perustuva arvio perustoimeentulotukimenoista sekä kuntien rahoitusosuudesta vuosina 2027–2030, miljoonaa euroa

Vuosi	2026	2027	2028	2029	2030
Perustoimeentulotukimenot yhteensä, miljoonaa euroa	1 069,0	961,1	918,0	885,0	870,0
18-24 -vuotiaiden osuus, miljoonaa euroa (sisältyy kokonaismenoon)		187,4	179,0	172,5	169,6
Kuntien rahoitusosuus, miljoonaa euroa	534,5	574,3	548,5	528,8	519,8

Jos vuoden 2027 kustannukset toteutuisivat laskelmaraportissa arvioitun suuruisena, peruspalvelujen valtionosuuteen tehtäisiin vuonna 2029 noin 1,2 miljoonan euron lisäys, joka vastaisi vuonna 2027 vähennetyn rahoitusosuuden ja mainittuna vuonna toteutuneen rahoitusosuuden erotusta, kun nuorille maksettavan perustoimeentulotuen kustannuksista otetaan huomioon 50 prosentin osuus. Vastaavasti vuonna 2028 valtionosuuteen tehtäisiin noin 75,5 miljoonan euron

⁶ 31.3.2025 saakka valtio rahoitti eräiden kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden perustoimeentulotuen 100 prosenttisesti. Edellä mainitusta johtuen kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kokonaismenoista on vähemmän kuin 50 prosenttia.

lisäys, joka vastaisi vuonna 2028 vähennetyn rahoitusosuuden ja mainittuna vuonna toteutuneen rahoitusosuuden erotusta, kun nuorille maksettavan perustoimeentulotuen kustannuksista otetaan huomioon 50 prosentin osuus.

Taulukko 4. Siirtymäkauden lisäyksen tai vähennyksen muodostuminen

Vuosi	Kuntien rahoitusuus, miljoonaa euroa (toteuma/arvio)	Rahoitusosuuden vähennys valtionosuudesta, miljoonaa euroa (toteuma/arvio)	Siirtymäkauden tasaus, miljoonaa euroa
2024	361	331	
2025	481,8	343	
2026	534,5	361	
2027	574,3 (josta nuorten osuus 187,4)	481,8	Tarkistus vuoden 2029 valtionosuuteen: $481,8 - (574,3 - 187,4 * 0,50) = 1,2$
2028	548,5 (josta nuorten osuus 179)	534,5	Tarkistus vuoden 2030 valtionosuuteen: $534,5 - (548,5 - 179 * 0,5) = 75,5$
2029	528,8 (josta nuorten osuus 172,5)		1,2
2030	519,8 (josta nuorten osuus 169,6)		75,5

Siirtymäkauden tasauksen etumerkki ja mittakaava ovat riippuvaisia siitä, miten toimeentulotukimenot kehittyvät kuluvana ja tulevina vuosina. Suhdannemuutokset ja toimeentulotukea sekä muita sosiaalietuksia koskevat lakimuutokset vaikuttavat perustoimeentulotukimenojen kehitykseen ja esitetyn tasauksen määrä voi merkittävästikin poiketa tässä esityksessä esitetyistä arvioista. Vuoden 2027 toteuma-arvioon perustuva tasaus muuttuu vähennykseksi, mikäli perustoimeentulotukimenot toteutuvat hieman arvioitua suurempana tai nuorten osuus kustannuksista on arvioitua pienempi. Lopullinen tieto siirtymäkauden ensimmäisenä vuonna tehtävästä valtionosuuden lisäyksestä tai vähennyksestä on tiedossa vuonna 2028, kun

perustoimeentulotuen toteumatieto vuodelta 2027 ovat saatavilla. Vastaavasti siirtymäkauden toisena vuonna tehtävän valtionosuuden lisäyksen tai vähennyksen lopullinen tieto on saatavissa vuonna 2029, kun vuoden 2028 toteumatiedot ovat saatavilla.

Siirtymäkauden aikana tehtävät valtionosuuden lisäykset tai vähennykset määräytyisivät perustoimeentulotuen kuntakohtaisen toteumatiedon mukaan. Kuntakohtainen vaikutus olisi siten riippuvainen siitä, ovatko kuntaan kohdistuvat perustoimeentulotuki menot toteutuneet suurempana vai pienempänä kuin valtionosuudesta tehty vähennys. Yksittäisen kunnan kohdalla siirtymäkauden tarkistus voi siten olla vähennys, vaikka koko maan tasolla tarkasteltuna siirtymäkauden tarkistus tarkoittaisi valtionosuuksien lisääntymistä, tai päinvastoin. Tällainen tilanne on mahdollinen, mikäli kuntaan kohdistuvien perustoimeentulotukimenojen kehitys poikkeaa koko maan tason kehityksestä.

4.2.2 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.2.1 Vaikutukset yksityisyyden suojaan

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksella olisi salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa kunnalle sellaisen perustoimeentulotuen hakijan yksilöintiedot, jolle maksettua toimeentulotukea rahoitetaan kunnan varoista. Tietojenluovutus oikeuteen sisältyisi myös tieto tuen hakijalle maksetun perustoimeentulotuen määrästä ja kunnan rahoitusosuus tästä. Kansaneläkelaitos luovuttaisi tiedot liittämällä ne kunnalle lähetettyyn laskuun.

Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitokselta kunnalle heikentäisi perustoimeentulotuen hakijan yksityiselämän suojaa jonkin verran, sillä tieto saadusta perustoimeentulotuesta luovutettaisiin jatkossa myös kunnalle, joka osallistuu perustoimeentulotuen rahoittamiseen. Oikeus luovuttaa tietoja rajattaisiin kuitenkin tarkasti vain perustoimeentulotuen hakijan nimeen ja henkilötunnukseen sekä tietoon siitä, millä perusteella tuen hakijan katsotaan oleskelevan vakinaisesti kunnassa eli millä perusteella rahoitusosuus kohdistuu kuntaan. Luovutettaviin tietoihin kuuluisi myös saadun perustoimeentulotuen määrä ja kunnan rahoitusosuus tästä. Kansaneläkelaitoksella ei siten olisi oikeutta luovuttaa kunnalle perustoimeentulotuen myöntämisprosessissa saatuja muita tietoja, kuten esimerkiksi tietoja henkilön tuloista, menoista tai terveydentilasta.

Kunta on velvollinen noudattamaan henkilötietoja käsitelleessään EU:n yleistä tietosuojasetusta ja sitä täydentävää kansallista tietosuojalakia (1050/2018) sekä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lakia (621/1999). Kunta saisi käyttötarkoitussidonnaisuusperiaatteen mukaisesti käyttää saamiaan tietoja vain sille tulleen laskun tarkistamiseen sekä yleisellä tasolla suunnitellakseen ja kohdentaakseen omia toimiaan ja palvelujaan siten, että perustoimeentulotuen saajien riippuvuutta perustoimeentulotuesta voitaisiin vähentää. Kunnan tulisi huolehtia tietojen tietoturvallisesta käsittelystä ja tarvittavista suojatoimista. Kunnan saamat tiedot toimeentulotuen saajasta olisivat salassapidettäviä ja niitä käsittelevällä henkilöllä olisi vaitiolovelvollisuus. Muutoksen ei siten arvioida muodostavan merkittävää riskiä yksityisyyden suojalle.

4.2.2.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten asemaan

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Esityksessä ei esitetä

muutoksia oikeuteen saada perustoimeentulotukea tai sen määrään, joten esityksellä ei ole suoria vaikutuksia yhdenvertaisuuteen eikä sukupuolten asemaan. Mikäli kunta kohdentaisi omia toimiaan ja palvelujaan perustoimeentulotukimenojen vähentämiseksi tiettyyn perustoimeentulotuen saajien ryhmään, voisi tämä välillisesti parantaa kyseisen toimeentulotuen saajaryhmän asemaa.

Vuoden 2027 alusta lukien kunta vasta kokonaan perustoimeentulotuen kustannuksista, kun toimeentulotuen hakija on 18–24-vuotias ja perheessä on vain 18–24-vuotiaita henkilöitä. Kunta hyöttyy siten täysimääräisesti pystyessään vähentämään nuorten tarvetta perustoimeentulotukeen. Kunnalla voi siten olla kannusteita kohdentaa palveluja nimenomaan nuorille, mikä voisi välillisesti parantaa nuorten asemaa.

Tilastotietojen mukaan perustoimeentulotuen saajista hieman suurempi osuus on miehiä kuin naisia, mutta jakauma on melko tasainen. Vuonna 2025 perustoimeentulotuen suurin saajaryhmä oli 20–24-vuotiaat miehet. Mikäli kunta kohdistaisi toimia nuoriin, voisivat toimet kohdistua miehiin naisia enemmän. Tilastotietojen valossa pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneista 25–64-vuotiaissa miesten osuus on naisia suurempi. Toimeentuloriippuvuuden ehkäiseminen voisi myös tätä kautta kohdistua enemmän miehiin kuin naisiin.

4.2.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vaikutukset kuntiin

Perustoimeentulotuen kunnan rahoitusosuuden perinnässä siirryttäisiin valtionosuuteen tehtävän vähennyksen sijasta laskutusmenettelyyn. Kunta saisi kuukausittain jälkikäteen laskun kunnan rahoitusosuudesta, mikä tarkoittaisi kunnalle 12 laskua vuodessa. Laskutusmenettelyyn siirtyminen lisäisi siten kunnan taloushallinnollista työtä vain vähäisessä määrin. Samalla laskutusmenettelyyn siirtymien toisi kunnalle reaaliaikaista tietoa kuntaan maksetun perustoimeentulotuen määrästä ja antaisi kunnalle paremmat mahdollisuudet ottaa toimeentulotukimenot huomioon taloudessaan ja toiminnassaan. Tietoisuuden lisääntyminen menoista voisi auttaa kuntaa suunnittelemaan ja suuntamaan työllistymistä edistäviä ja muita palveluja siten, että perustoimeentulotuen tarve kunnassa vähenee. Siirtyminen perustoimeentulotuen rahoitusosuuden laskutusmenettelyyn tarkoittaisi, että rahoitusosuus tulee kunnan maksettavaksi kuukausittain, minkä vuoksi kunnan tulee varautua tähän talousarviossaan.

Vaikutukset sosiaali- ja terveysministeriöön

Siirtyminen perustoimeentulotuen kunnan rahoitusosuuden perinnässä laskutusmenettelyyn ei vaikuttaisi sosiaali- ja terveysministeriön työmäärään. Sosiaali- ja terveysministeriö maksaisi jatkossakin Kansaneläkelaitokselle kuukausittain ennakkoa perustoimeentulotukea varten.

Vaikutukset Kansaneläkelaitokseen

Valtionosuudesta ei enää vähennettäisi kunnan rahoitusosuutta perustoimeentulotuen kustannuksista, joten Kansaneläkelaitoksen ei enää tarvitsisi toimittaa valtiovarainministeriölle vuosittain tietoja kuhunkin kuntaan maksetusta perustoimeentulotuesta. Kunnan rahoitusosuuden perintä siirtyisi Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi, joka laskuttaisi rahoitusosuuden kuukausittain suoraan kultakin kunnalta. Laskutusmenettelyyn siirtyminen ei lisäisi Kansaneläkelaitoksen työtä tietojärjestelmiin tehtäviä kertaluonteisia muutoksia ja ylläpitoa lukuun ottamatta. Muutoksella ei olisi vaikutusta toimeentulotuen myöntämis- tai maksatusprosesseihin.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Hallitusohjelman kirjaus voitaisiin vaihtoehtoisesti toteuttaa siten, että perustoimeentulotukimenot vähennettäisiin edelleen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta kahden vuoden viiveellä, mutta Kansaneläkelaitos lähettäisi kunnille erillisen tiedon kunnan rahoitusosuudesta kuukausittain. Tällöin kunnalla olisi ajantasainen tieto rahoitusosuudesta, mutta menot jäisivät edelleenkin kunnan budjetoinnin ulkopuolelle. Kuntien kannusteet vähentää perustoimeentulotukimenoja jäisivät tällöin todennäköisesti vähäisemmiksi.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki toimeentulotuesta

18 k §. *Kansaneläkelaitoksen oikeus oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen.* Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen oikeudesta antaa perustoimeentulotuen hakijaa koskevia tietoja kunnalle. Säännös olisi yhteydessä 27 f §:ään, jossa säädettäisiin kunnan rahoitusosuuden perintään liittyvästä laskutusmenettelystä. Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus antaa kunnalle sellaisen perustoimeentulotuen hakijan yksilöintitiedot, jolle maksettua perustoimeentulotukea rahoitetaan kunnan varoista. Lisäksi tietojen luovutusosoikeuden piiriin kuuluisi tuen hakijalle maksetun perustoimeentulotuen määrä edelliseltä kuukaudelta sekä tähän perustuva kunnan rahoitusosuus. Tiedot annettaisiin kunnalle perustoimeentulotuen rahoitusosuudesta lähetettävän laskun yhteydessä.

Yksilöintitiedoilla tarkoitettaisiin tuen hakijan nimeä ja henkilötunnusta sekä tietoa siitä, millä perusteella tuen hakijan katsotaan vakinaisesti oleskelevan kunnan alueella, Tieto vakinaisesta oleskelusta tarkoittaisi perustetta, jolla Kansaneläkelaitos on katsonut tuen hakijalle maksetun tuen kuuluvan kunnan rahoitusvastuulle. Jos tuki myönnettäisiin perheelle, ei tuen määrää eriteltäisi saajakohtaisesti. Oikeus luovuttaa tietoja maksetun tuen määrästä ei sisältäisi tietoja tuen määrään vaikuttavista seikoista, kuten tuen hakijan tai perheen tuloista tai menoista, jotka ovat perustoimeentulotuen maksamisen perusteena. Tuen myöntämisestä päättäminen kuuluu Kansaneläkelaitoksen toimivaltaan, eikä kunnalla olisi oikeutta kyseenalaistaa maksetun perustoimeentulotuen määrää.

Kunnan oikeus käsitellä luovutettavia henkilötietoja perustuisi EU:n yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin. Edellä mainitun c alakohdan mukaan tietojen käsittely on lainmukaista, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Artiklan e alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kunnalla on lakisääteinen tehtävä rahoittaa perustoimeentulotukea. Ehdotetussa 27 f §:ssä tarkoitettuun laskutusmenettelyyn siirtyminen tuo perustoimeentulotukimenot osaksi kunnan kirjanpitoa. Kirjanpitolain (1050/2018) 2 luvun 5 § edellyttää, että kirjaukset perustuvat liiketapahtuman todentavaan tositteeseen. Tämä puolestaan edellyttää, että lasku sisältää riittävän erittelyn siitä, mistä lasku muodostuu. Lisäksi yleisen edun mukaista on, että kunnalla on mahdollisuus välillisesti vaikuttaa omilla toimillaan ja palveluillaan rahoitusosuutensa määrään sekä tätä kautta myös koko julkiselle taloudelle perustoimeentulotuesta syntyviin kustannuksiin.

27 b §. *Perustoimeentulotuen kattamiseksi Kansaneläkelaitokselle suoritettavat ennakot ja maksuvalmiussuoritus.* Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan ja sen otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälän sisältöä. Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ennakon suorittamisesta. Valtion tulisi suorittaa Kansaneläkelaitokselle ennakko edeltävän kuukauden toiseksi viimeisenä pankkipäivänä. Ennakon maksamista varten Kansaneläkelaitoksen tulisi toimittaa sosiaali- ja terveysministeriölle ilmoitus maksukuukaudelle tarvittavasta rahamäärästä viimeistään kymmenen pankkipäivää ennen kunkin kuukauden maksupäivää. Ennakko vastaisi määrältään seuraavana kuukautena valtion vastattavaksi arvioitua perustoimeentulotuen kustannusten määrää. Lisäksi valtion tulisi suorittaa Kansaneläkelaitokselle enakkona 20 prosenttia kuntien rahoitusosuuden arvioidusta vuosikustannuksesta. Tällä katettaisiin kuntien maksuosuuden viiveestä johtuvaa tulojen ja menojen erotusta.

Valtio suorittaisi tammikuulle 2029 maksettavan valtion rahoitusosuutta vastaavan ennakon yhteydessä kertaluonteisesti 20 prosenttia kuntien vastattavaksi vuonna 2029 arvioidusta rahoitusosuudesta. Edellä tarkoitettua 20 prosentin osuutta tarkistettaisiin tarvittaessa maksamalla Kansaneläkelaitokselle joko lisäsuoritus tai vähentämällä aiemmin maksettua 20 prosentin osuutta sen mukaan, mikä arvioidaan kuntien rahoitusosuudeksi seuraavan vuoden ajanjaksolla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ennakoiden ja toteutuneiden perustoimeentulotukimenojen tasaamisesta. Kalenterikuukautena maksettujen perustoimeentulotukimenojen ja niiden kattamiseksi maksetun valtion maksuosuuden ennakon erotus otettaisiin huomioon maksukuukautta seuraavan kolmannen kuukauden ennakkoa määrättäessä. Tämä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi tammikuun erän erotus huomioitaisiin maaliskuussa lähetettävässä laskussa ja otettaisiin huomioon huhtikuulle maksettavan ennakon yhteydessä. Jos ennakkoa olisi maksettu liikaa toteutuneisiin perustoimeentulotuen menoihin nähden, ennakko maksettaisiin tätä erotusta vastaavasti pienempänä. Vastaavasti, jos ennakkoa olisi maksettu liian vähän toteutuneisiin menoihin nähden, ennakko maksettaisiin erotusta vastaavasti suurempana.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maksuvalmiussuorituksesta. Valtio tulisi suorittaa Kansaneläkelaitokselle perustoimeentulotuen rahoituksen turvaamiseksi sellainen määrän varoja, että Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius perustoimeentulotuen maksamiseen tulisi kunkin ajankohtana turvatuksi. Maksuvalmiussuorituksen tavoitteena olisi turvata yleisesti Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiutta perustoimeentulotuen osalta yllättävän rahoitustarpeen lisääntymisen tai ennakoimattoman häiriötilanteen varalta. Perustoimeentulotuen rahoitustarpeeseen saattaa tulla merkittäviä lisäyksiä esimerkiksi, jos perustoimeentulotuen menot lisääntyisivät poikkeuksellisesti tilanteessa, jota ei olisi osattu ennakoida. Kysymys olisi tilanteesta, jossa 2 momentissa tarkoitettu valtion rahoitusosuuden ennakko ja kuntien maksuviiveiden kattamiseksi suoritettu ennakko yhdessä kunnilta saatujen rahoitusosuuksien kanssa eivät riittäisi kattamaan perustoimeentulotuen menoja.

27 f §. *Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista.* Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että siitä kävisi ilmi rahoitusosuuden uusi perintätapa.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa laskutusmenettelystä säädettäisiin tarkemmin. Kansaneläkelaitoksen tulisi lähettää kunnalle edellisen kuukauden aikana kuntaan maksettua perustoimeentulotuen määrään perustuvasta rahoitusosuudesta lasku kunkin kuukauden 15. päivään mennessä. Laskun eräpäivä olisi sen lähettämiskuukauden 28. päivä. Jos edellä mainittu päivä sattuisi viikonlopuksi tai arkipyhäksi, määrättäisiin eräpäiväksi lähin edeltävä pankkipäivä. Eräpäivä olisi laskun lähettämiskuukauden lopussa, jotta kuntien rahoitusosuus olisi

Kansaneläkelaitoksen käytettävissä seuraavan kuukauden perustoimeentulotuen maksamiseen. Kansaneläkelaitoksen tulisi liittää laskuun ehdotetussa 18 k §:ssä tarkoitetut tiedot.

Lisäksi momentissa säädettäisiin viivästyskorosta, jos kunta ei maksaisi rahoitusosuuttaan eräpäivään mennessä. Kunnan tulisi maksaa viivästyneelle suoritukselle viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

Voimaantulosäännös. Lainkohta sisältää voimaantulosäännöksen.

7.2 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

29 §. *Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden vähentäminen kuntaan maksetun perustoimeentulon määrällä.* Pykälä kumottaisiin. Kunnan rahoitusosuutta perustoimeentulotuesta ei enää vähennettäisi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, vaan Kansaneläkelaitos laskuttaisi rahoitusosuuden erikseen kunnilta. Laskuttamisesta säädettäisiin toimeentulotuesta annetun lain 27 f §:ssä.

Voimaantulosäännös. Lainkohta sisältää voimaantulosäännöksen ja siirtymäsäännöksen.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2029. Toimeentulotukilain 27 b § tulisi kuitenkin voimaan 1.12.2028, jotta laskutusmenettelyyn siirtymisestä johtuva muutos Kansaneläkelaitoksen määräraharahatarpeessa voitaisiin ottaa huomioon maksettaessa ennakko tammikuulle 2029. Ennakon maksaminen tapahtuisi joulukuussa 2028.

Valtionosuuslain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen sisältyisi siirtymäsäännös, jolla kunnan rahoitusosuuden perinnän ajoituksesta johtuva muutos tasattaisiin kunta-valtio -suhteessa kustannusneutraaliksi. Kunnan valtionosuuteen tehtäisiin vuosina 2029 ja 2030 vähennys tai lisäys, jolla valtionosuudesta vähennetty määrä tarkistettaisiin vastaamaan vuosina 2027 ja 2028 kuntaan maksettuun perustoimeentulotukeen perustuvaa toteutunutta rahoitusosuutta. Vuosien 2027 ja 2028 toteutuneessa rahoitusosuudessa otettaisiin kuitenkin huomioon vain 50 prosenttia sellaiselle henkilölle maksetusta perustoimeentulotuesta, joka on 18–24 -vuotias ja jonka perheessä ei ole muita kuin 18–24 -vuotiaita. Edellä mainittu johtuisi vuoden 2027 alusta voimaan tulleesta rahoitusosuuden muutoksesta, joka korotti kunnan rahoitusosuuden 100 prosenttiin edellä mainittujen henkilöiden perustoimeentulotuesta. Kyseinen rahoitusosuuden korotus on tarkoitus kompensoida kunnille erikseen kunnan peruspalvelujen valtionosuuden kautta.

Laskutusmenettelyyn siirtyminen tapahtuisi vuonna 2029, jotta perinnän ajoitusmuutoksesta johtuva siirtymäkausi ei rasittaisi kuntataloutta. Perustoimeentulotukimenojen on ennakoitu kääntyvän laskuun vuodesta 2027 lukien, mikä tarkoittaisi koko maan tasolla valtionosuuteen tehtävää siirtymäkaudesta johtuvaa lisäystä vuosina 2029 ja 2030. Jos muutos tulisi voimaan vuonna 2028, valtionosuuteen tulisi ennakollisten arvioiden valossa tehtäväksi siirtymäkaudesta johtuvat vähennykset. Esityksen voimaantulo edellyttää myös muutoksia Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmiin.

9 Toimeenpano ja seuranta

Kansaneläkelaitoksen tulee tehdä tarvittavat tietojärjestelmämuutokset ennen vuotta 2029 laskutusmenettelyn käyttöönottamiseksi.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys 89/2026 vp, jossa esitetään muutettavaksi toimeentulotuesta annetun lain 27 b §:ää. Kyseistä pykälää ehdotetaan muutettavaksi myös tässä esityksessä. Ehdotukset tulee sovittaa yhteen eduskuntakäsittelyssä.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2029 talousarvioesitykseen. Vuoden 2029 talousarviossa tulee ottaa huomioon määrärahan lisäys momentilla 28.90.30 (valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen) sekä määrärahan vähennys momentilla 33.10.57 (perustoimeentulotuki).

Arviolaskelmien mukaan määrärahan lisäys momentilla 28.90.30 vuonna 2029 olisi 534,5 miljoonaa euroa, kun vuonna 2028 tehty valtionosuusvähennys poistuu momentilta. Tämän lisäksi momentin määrärahaa kasvattaisi siirtymäkauden tasaus 1,2 miljoonaa euroa vuonna 2029 ja 75,5 milj. euroa vuonna 2030.

Momentilla 33.10.57 vähennys olisi arviolaskelmien mukaan 528,8 miljoonaa euroa, kun kunnat maksaisivat rahoitusosuuden suoraan Kansaneläkelaitokselle ja Kansaneläkelaitos käyttäisi näitä varoja perustoimeentulotuen maksamiseen. Momentin määrärahassa tulisi kuitenkin ottaa huomioon, että kuntien rahoitusosuuden maksuviiveistä johtuen Kansaneläkelaitokselle tulisi maksaa lisäksi ennakkoa 20 prosenttia kuntien arvioidusta vuosikustannuksesta. Vuotta 2029 koskeva ennakko tulisi maksaa Kansaneläkelaitokselle jo joulukuussa 2028, jotta perustoimeentulotuen maksuvalmius säilyy alkuvuodesta 2029. Edellä mainittu ennakko olisi vuodelle 2029 noin 106 miljoonaa euroa. Vuoden 2030 talousarviossa tarkistettaisiin 20 prosentin ennakko arvioitujen perustoimeentulotukimenojen mukaiseksi ja maksettaisiin Kelalle joulukuussa 2029.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksella olisi salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus luovuttaa kunnalle oma-aloitteisesti sellaisen perustoimeentulotuen hakijan yksilöintitiedot, jolle maksettua perustoimeentulotukea rahoitetaan kunnan varoista. Tietojen luovutusoikeus koskisi myös tuen hakijalle maksetun perustoimeentulotuen määrää. Kansaneläkelaitos liittäisi tiedot kunnalle lähetettävään laskuun.

Edellä mainittu sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta on lähtökohtaisesti riittävää, että sääntely täyttää EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuojasetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuojasetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. esim. PeVL 48/2025 vp, kappale 5, PeVL 14/2018 vp, s. 4—5).

Perustuslakivaliokunnan mukaan on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuojasetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan

mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta (ks. PeVL 48/2025 vp, kappale 6, PeVL 14/2018 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut esimerkiksi viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja keitä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 15/2018 vp). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi (PeVL 48/2025 vp, kappale 7).

EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietojen käsittely on sallittua vain, kun tietojen käsittelylle on yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklassa tarkoitettu käsittelyperuste. Tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdan nojalla henkilötietojen käsittely on mahdollista rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulisi lähtökohtaisesti perustua näihin käsittelyn oikeusperusteisiin. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 1/2018 vp ja PeVL 25/2005 vp).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa. Valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan merkityksellistä on ollut, että lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettyä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (PeVL 42/2016 vp, PeVL 38/2016 vp, PeVL 14/2018 vp ja PeVL 15/2018).

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan sosiaalihuollon asiakkuutta ja etuutta koskevat tiedot ovat salassapidettäviä. Tietojen luovuttaminen edellyttää siten, että oikeudesta tietojen luovuttamiseen säädetään lailla. Perustoimeentulotuen hakijaa koskevien yksilöintitietojen luovuttaminen kunnalle olisi tarpeen, jotta lasku sisältää riittävän erittelyn laskun muodostumisesta. Lisäksi laskutusmenettelyyn siirtymisen tavoitteena on, että kunta pystyisi vaikuttamaan rahoitusvastuunsa määrään suunnittelemalla palvelujaan siten, viimesijaisen toimeentuloturvan tarve vähenisi. Tavoitteella vähentää perustoimeentulotukimenoja on merkitystä myös laajemmin julkisen talouden kannalta. Kunnalla olisi siten EU:n yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin perustuva oikeus käsitellä luovutettavia tietoja.

Luovutettavat tiedot määriteltäisiin koskemaan tarkkarajaisesti vain perustoimeentulotuen hakijan nimeä, henkilötunnusta ja sekä tietoa siitä, millä perusteella tuen hakijan katsotaan vakinaisesti oleskelevan kunnan alueella eli mihin kunnan rahoitusvastuu tuen hakijalle maksetusta perustoimeentulotuesta perustuu. Lisäksi laskuun liitettäisiin tuen hakijalle maksetun perustoimeentulotuen määrästä ja siihen kohdistuvasta kunnan rahoitusosuudesta. Säännöksessä

rajattaisiin siten perustuslain edellyttämällä tavalla tarkkarajaisesti se, mitä tietoja kunnalle voitaisiin luovuttaa. Tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn ei siten katsota muodostuvan perustuslain kannalta ongelmalliseksi.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 27 b § ja 27 f §:n 2 momentti sellaisina kuin ne ovat 27 b § laeissa 1023/2022 ja 1106/2024 ja 27 f §n 2 momentti laissa 1023/2022, sekä

lisätään 3 a lukuun uusi 18 k § sekä 27 f §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1023/2022 ja 26/2026, uusi 3 momentti, seuraavasti:

18 k §

Kansaneläkelaitoksen oikeus oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen

Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa kunnalle sellaisen perustoimeentulotuen hakijan yksilöintitiedot, jolle maksettua perustoimeentulotukea rahoitetaan kunnan varoista 27 f §:n nojalla, sekä tiedon tuen hakijalle edellisenä kuukautena maksetun perustoimeentulotuen määrästä ja kunnan rahoitusosuudesta. Yksilöintitiedoilla tarkoitetaan tuen hakijan nimeä ja henkilötunnusta sekä tietoa siitä, millä perusteella tuen hakijan katsotaan vakinaisesti oleskelevan kunnan alueella.

27 b §

Perustoimeentulotuen kattamiseksi Kansaneläkelaitokselle suoritettavat ennakot ja maksuvalmiussuoritus

Valtio suorittaa Kansaneläkelaitokselle perustoimeentulotukea varten kuukausittain ennakkoa Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:ssä tarkoitettuun sosiaaliturvan yleisrahastoon Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Valtio maksaa kunkin kuukauden ennakon edeltävän kuukauden toiseksi viimeisenä pankkipäivänä, jota varten Kansaneläkelaitoksen on viimeistään kymmenen pankkipäivää ennen valtion osuuden maksupäivää ilmoitettava valtiolle sen maksettavaksi tulevan suorituksen määrä. Lisäksi valtio suorittaa 27 f §:ssä tarkoitettujen kuntien maksuosuuden viiveestä johtuvan tulojen ja menojen erotusta vastaavan rahoitustarpeen kattamiseen ennakkoa 20 prosenttia kuntien maksuosuuden arvioidusta vuosikustannuksesta.

Kalenterikuukautena maksettujen perustoimeentulotukimenojen ja niiden kattamiseksi maksetun valtion osuuden ennakon erotus otetaan huomioon maksukuukautta seuraavan kolmannen kuukauden ennakkoa määrättäessä.

Jos Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius perustoimeentulotuen maksamiseen on 2 momentissa tarkoitetuista ennakoista huolimatta vaarantumassa, Kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava asiasta valtiolle ja valtion tulee suorittaa Kansaneläkelaitokselle perustoimeentulotuen rahoituksen turvaamiseksi sellainen määrä varoja, että Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius perustoimeentulotuen maksamiseen on riittävästi turvattu (*maksuvalmiussuoritus*).

Maksuvalmiussuoritus tulee palauttaa valtiolle, kun sitä ei enää tarvita perustoimeentulotuen maksuvalmiuden turvaamiseen.

27 f §

Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista

Kansaneläkelaitos perii kunnalta kuukausittain jälkikäteen 1 momentissa tarkoitetun rahoitusosuuden. Kansaneläkelaitos käyttää laskuttamaansa rahoitusosuutta osana perustoimeentulotuen maksatusta.

Kansaneläkelaitoksen on lähetettävä kunnalle lasku edellisen kuukauden rahoitusosuudesta seuraavan kuukauden 15 päivään mennessä. Laskun eräpäivä on laskun lähettämiskuukauden 28. päivä tai, jos se osuu viikonlopuille tai arkipyhälle, eräpäivä on tätä edeltävä pankkipäivä. Laskuun tulee liittää 18 k §:ssä tarkoitetut tiedot. Jos kunta ei ole maksanut rahoitusosuuttaan viimeistään eräpäivänä, peritään viivästysajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen viivästyskorke.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 27 b § tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä joulukuuta 2028.

2.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 29 § sellaisena kuin se on laissa 1105/2024.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 29 §:n mukaan kunnan valtionosuudesta varainhoitovuonna 2027 tai 2028 vähennetty perustoimeentulotuen rahoitusosuus poikkeaa toimeentulotuesta annetun lain 27 f §:n mukaan määräytyvästä kunnan rahoitusosuudesta vastaavasta vuodelta, tehdään kunnan valtionosuuteen erotusta vastaava vähennys tai lisäys. Vuosien 2027 ja 2028 toteutuneessa rahoitusosuudessa ei kuitenkaan oteta huomioon kuin 50 prosenttia sellaiselle henkilölle maksetusta perustoimeentulotuesta, joka on 18–24-vuotias ja perheessä on ollut vain 18–24-vuotiaita henkilöitä. Vuoteen 2027 kohdistuva tarkistus tehdään

varainhoitovuoden 2029 valtionosuuteen ja vuoteen 2028 kohdistuva tarkistus varainhoitovuoden 2030 valtionosuuteen. Kansaneläkelaitoksen tulee toimittaa valtiovarainministeriölle tarkistuksen tekemistä varten tarvittavat tiedot kuntaan maksetusta perustoimeentulotuesta maksumuutosta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

Laki

toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 27 b § ja 27 f §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 27 b § laeissa 1023/2022 ja 847/2024 ja 27 f §:n 2 momentti laissa 1023/2022, sekä
lisätään 3 a lukuun uusi 18 k § sekä 27 f §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1023/2022 ja 26/2026, uusi 3 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 k §

Kansaneläkelaitoksen oikeus oma-aloitteeseen tietojen luovuttamiseen

Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäätösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa kunnalle sellaisen perustoimeentulotuen hakijan yksilöintitiedot, jolle maksettua perustoimeentulotukea rahoitetaan kunnan varoista 27 f §:n nojalla, sekä tiedon tuen hakijalle edellisenä kuukautena maksetun perustoimeentulotuen määrästä ja kunnan rahoitusosuudesta. Yksilöintitiedoilla tarkoitetaan tuen hakijan nimeä ja henkilötunnusta sekä tietoa siitä, millä perusteella tuen hakijan katsotaan vakinaisesti oleskelevan kunnan alueella.

27 b §

Perustoimeentulotuen kattamiseksi Kansaneläkelaitokselle suoritettavat ennakot ja niiden vahvistaminen sekä maksaminen

Valtio suorittaa Kansaneläkelaitokselle perustoimeentulotukea varten kuukausittain ennakkoa Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:ssä tarkoitettuun sosiaaliturvan yleisrahastoon Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi.

27 b §

Perustoimeentulotuen kattamiseksi Kansaneläkelaitokselle suoritettavat ennakot ja maksuvalmiussuoritus

Valtio suorittaa Kansaneläkelaitokselle perustoimeentulotukea varten kuukausittain ennakkoa Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:ssä tarkoitettuun sosiaaliturvan yleisrahastoon Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Perustoimeentulotuen maksamista varten tarvittava ennakko suoritetaan siten, että Kansaneläkelaitokselle maksetaan vuotuisen ennakon määrästä tammikuun ennakon yhteydessä vähintään yksi kuudesosa ja sen jälkeen kuukausittain jäljellä oleva määrä tasasuurusina erinä. Rahoituksen ja riittävän maksuvalmiuden turvaamiseksi tai vuotuisen ennakon olennaisesti muuttuessa ennakko voidaan sosiaali- ja terveysministeriön tai 5 momentissa säädetyissä asioissa työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä jaksottaa edellä säädetyistä poiketen.

Kuluvan vuoden ennakoiden yhteismäärää tulee välittömästi tarkistaa, jos niiden perusteet ovat olennaisesti muuttuneet.

Kunkin kuukauden ennakko maksetaan edeltävän kuukauden toiseksi viimeisenä arkipäivänä.

Valtio maksaa kunkin kuukauden ennakon edeltävän kuukauden toiseksi viimeisenä pankkipäivänä, jota varten Kansaneläkelaitoksen on viimeistään kymmenen pankkipäivää ennen valtion osuuden maksupäivää ilmoitettava valtiolle sen maksettavaksi tulevan suorituksen määrä. Lisäksi valtio suorittaa 27 f §:ssä tarkoitetun kuntien maksuosuuden viiveestä johtuvan tulojen ja menojen erotusta vastaavan rahoitustarpeen kattamiseen ennakkoa 20 prosenttia kuntien maksuosuuden arvioidusta vuosikustannuksesta.

Kalenterikuukautena maksettujen perustoimeentulotukimenojen ja niiden kattamiseksi maksetun valtion osuuden ennakon erotus otetaan huomioon maksukuukautta seuraavan kolmannen kuukauden ennakkoa määrättäessä.

Jos Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius perustoimeentulotuen maksamiseen on 2 momentissa tarkoitetuista ennakoista huolimatta vaarantumassa, Kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava asiasta valtiolle ja valtion tulee suorittaa Kansaneläkelaitokselle perustoimeentulotuen rahoituksen turvaamiseksi sellainen määrä varoja, että Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius perustoimeentulotuen maksamiseen on riittävästi turvattu (**maksuvalmiussuoritus**). Maksuvalmiussuoritus tulee palauttaa valtiolle, kun sitä ei enää tarvita perustoimeentulotuen maksuvalmiuden turvaamiseen.

27 f §

27 f §

Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista

Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista

Kunnan rahoitusosuus otetaan huomioon tekemällä sitä vastaava vähennys kunnalle maksettavasta peruspalvelujen valtionosuudesta. Valtionosuuden vähentämistä koskevasta menettelystä säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 29 §:ssä.

Kansaneläkelaitos perii kunnalta kuukausittain jälkikäteen 1 momentissa tarkoitetun rahoitusosuuden. Kansaneläkelaitos käyttää laskuttamaansa rahoitusosuutta osana perustoimeentulotuen maksatusta.

Kansaneläkelaitoksen on lähetettävä kunnalle lasku edellisen kuukauden rahoitusosuudesta seuraavan kuukauden 15 päivään mennessä. Laskun eräpäivä on laskun

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lähettämiskauden 28. päivä tai, jos se osuu viikonlopulle tai arkipyhälle, eräpäivä on tätä edeltävä pankkipäivä. Laskuun tulee liittää 18 k §:ssä tarkoitetut tiedot. Jos kunta ei ole maksanut rahoitusosuuttaan viimeistään eräpäivänä, peritään viivästysajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen viivästyskorko.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . . Lain 27 b § tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä joulukuuta 2028.